

Υψώνοντας τείχη στους μετανάστες δεύτερης γενιάς

ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΗ*

Μια μεταναστευτική πολιτική, για να χαρακτηριστεί επιτυχής, πρέπει να αναζητά και να βρίσκει λύσεις στα προβλήματα που ταλαιάζουν τους μετανάστες, να λειτουργεί κατευναστικά και εποικοδομητικά στη δύσκολη συμβίωση ανθρώπων με διαφορετική πολιτιστική και θρησκευτική χαρακτηριστικά, να διαλύει τα ξενοφοβικά αντανακλαστικά του γηγενούς πληθυσμού και να δημιουργεί μια δυναμική από την οποία να προκύπτουν οφέλη για το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας, μέρος της οποίας αποτελούν οι μετανάστες.

Δεκαέξι χρόνια μετά τον πρώτο μεταναστευτικό νόμο και με την πλειοψηφία των μεταναστών να συμπληρώνει σύντομα δύο δεκαετίες διαμονής στη χώρα μας, οι ισχύοντες νόμοι 3386/2005 και 3536/2007 κατακλύζουν ακόμα διατάξεις οι οποίες αφορούν την είσοδο και τις προϋποθέσεις διαμονής των αλλοδαπών στην Ελλάδα. Ο χρόνος για τον Έλληνα νομοθέτη έχει σταματήσει στις αρχές της δεκαετίας του '90, όταν η χώρα μας, αντιμέτωπη με τα πρώτα κύματα μεταναστών, υποχρεωνόταν να δημιουργήσει ένα συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο, προκειμένου να ανταποκριθεί σε μια πρωτόγνωρη για τα ελληνικά δεδομένα κατάσταση. Για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών και για τη δεύτερη γενιά των δικωικών αυτών συμπολιτών μας, τα δύο σημαντικότερα θέματα που αυτή τη στιγμή αποτελούν το μεγάλο οικόνημα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο νομοθέτης προτιμά στην πρώτη περίπτωση να είναι οληλόγος, ενώ στη δεύτερη να σιωπά.

Η πρόνοια του νόμου για τη δεύτερη γενιά των μεταναστών περιορίζεται στη δυνατότητα πρόσβασης των ανηλίκων στην εκπαίδευση και στη δυνατότητα να ωφεληθούν από τις δράσεις για την κοινωνική ένταξη. Πέραν αυτών των αναφορών, η πρόνοια λαμβάνει τη μορφή απαγορεύσεων. Στο αφοριστικό αυτό πλαίσιο έρχεται να προστεθεί και η διοικητική πρακτική, με μοναδικό σκοπό να καταστήσει δυσμενέστερη τη θέση των νεαρών συμπολιτών μας.

Ο Έλληνας νομοθέτης αντιμετωπίζει τη δεύτερη γενιά των μεταναστών με μια ξενοφοβική αντίληψη. Κατέχειται από τον φόβο της μόνιμης εγκατάστα-

σής της στην Ελλάδα και, για τον λόγο αυτό, από τη στιγμή που θα ενπικνωθεί και θα αρχίσει να αποτελεί ενεργό μέλος του κοινωνικού και εργατικού δυναμικού της χώρας, προσπαθεί να την απομακρύνει. Η εκτίμηση αυτή αποτυπώνεται εύληπτα μέσα από δύο διατάξεις του νόμου 3386. Η πρώτη αφορά τον ανήλικο και η δεύτερη τον ενήλικο μετανάστη δεύτερης γενιάς.

Στην πρώτη περίπτωση, ο νόμος προβλέπει ότι το δικαίωμα διαμονής των ανηλίκων ακολουθεί την τύχη του δικαιώματος διαμονής του γονέα στον οποίο έχει ανατεθεί η επιμέλεια. Συνεπώς δεν μας ενδιαφέρει εάν το παιδί αυτό έχει γεννηθεί στη χώρα μας ή εάν έχει μεταναστεύσει σε μικρή ηλικία σε αυτή, εάν διατηρεί ισχυρούς κοινωνικούς δεσμούς στην Ελλάδα, χωρίς να διαθέτει αντίστοιχους με τη χώρα καταγωγής του, εάν αποτελεί θύμα παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης, εάν οι συνθήκες της απέλασης για το ίδιο και την οικογένειά του θα είναι επαχθείς. Πρέπει, από τη στιγμή που οι γονείς του σπερούνται νομιμοποιητικά έγγραφα, να απελαθεί μαζί τους.

Στη δεύτερη περίπτωση, ο νόμος προβλέπει ότι για τα τέκνα μεταναστών η αυτοτελής άδεια διαμονής μετά την ενπικνώσή τους παύει με τη συμπλήρωση του 21ου έτους της ηλικίας τους, εκτός εάν έχουν εντυχήσει είτε να εργάζονται είτε να σπουδάζουν. Συνεπώς, όσα παιδιά δεν κατάφεραν να ακολουθήσουν ανώτερες ή ανώτατες σπουδές, είτε γιατί οι γονείς τους δεν είχαν την οικονομική άνεση να τα ενισχύουν με μαθήματα, είτε γιατί δεν είχαν τις γνώσεις να τα βοηθήσουν, είτε γιατί δυσκολεύονται να προσαρμοστούν, θα πρέπει να αποχωρούν οικειοθελώς ή να απελαύνονται από τη χώρα. Επίσης όσοι νεαροί και νεαρές δεν εκμεταλλεύονται την «πλούσια» προσφορά εργασίας και είναι άνεργοι υποχρεούνται και αυτοί να εγκαταλείψουν το σπίτι και την οικογένειά τους και να ξενιτευτούν. Και η περίπτωση της μη φροντίδας παιδιών των

μεταναστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν αφορά ένα μικρό ποσοστό. Σύμφωνα με έρευνες, το ένα τρίτο εξ αυτών δεν ολοκληρώνει την ενδιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση.

Ο πρόσφατος νόμος 3536, ο οποίος συμπληρώνει, τροποποιεί και ακυρώνει διατάξεις του νόμου 3386, αναφέρει ότι ο ενήλικος που θα συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας του μπορεί να α-

Η Ελλάδα του γηράσκοντος πληθυσμού και της ασθενικής οικονομικής ανάπτυξης δεν έχει την πολυτέλεια να διώχνει τους νεαρούς απογόνους των μεταναστών. Αντιθέτως, πρέπει να λαμβάνει πολιτικές αποφάσεις και πρωτοβουλίες, οι οποίες θα βοηθούν και θα ενισχύουν την κοινωνική, πολιτική και οικονομική τους ένταξη στον κορμό της χώρας

ποκτήσει άδεια παραμονής αόριστης διάρκειας έπειτα από δεκαετή συνεχή και νόμιμη διαμονή στην Ελλάδα. Επομένως λύνεται το πρόβλημα που προαναφέραμε; Όχι απολύτως και στην τοποθέτηση αυτή συνηγορούν τρία βασικά επιχειρήματα. Πρώτον, δεν καταργούνται ούτε τροποποιούνται όλες οι προαναφερόμενες διατάξεις, όπως το συγκεκρι-

μενόμενο κείμενο αναφέρει ρητά σε άλλες περιπτώσεις. Όταν λοιπόν ένα παιδί έρθει στο δώδεκο τοις χρόνια στην Ελλάδα και δεν δουλεύει ή δεν σπουδάζει στα 21 του χρόνια, πρέπει να αποχωρήσει οικειοθελώς. Διαφορετικά, θα απελαθεί. Δεύτερον, τα δέκα χρόνια νόμιμης διαμονής δεν καλύπτουν την περίπτωση των παιδιών που οι γονείς τους βρίσκονται σε καθεστώς παρανομίας ως προς την άδεια παραμονής στην Ελλάδα. Ένα καθεστώς που οι βροδικύντες και ανελεύθετες διοικητικές διαδικασίες ενισχύουν. Τρίτον, ένας νεαρός μετανάστης στα 19 του χρόνια πρέπει για να απηθεί άδεια αόριστης διάρκειας να αποδείξει ότι εργάζεται ή ότι σπουδάζει. Ο νεαρός αυτός δεν αντλεί κανένα δικαίωμα από τη κορήγηση στον γονέα άδειας παραμονής αόριστης διάρκειας, αλλά θα πρέπει να πληροί ο ίδιος ατομικά τις προϋποθέσεις.

Η απόκτηση ελληνικής ιθαγένειας από τους αλλοδαπούς νεαρούς, η οποία θα επέλυε σημαντικό μέρος των προβλημάτων τους, καθίσταται εκ του νόμου και της διοικητικής πρακτικής ανέφικτη. Το άρθρο 1 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας προβλέπει ότι η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται όταν τουλάχιστον ο ένας εκ των δυο γονιών είναι Έλληνας ή όταν ο απών είναι άγνωστος ιθαγένειας (ανιθαγενής). Συνεπώς ο μοναδικός διεθνής γενιάς έχει ως μοναδικό διεξόδο την πολιτογράφηση. Και εκεί, όμως, οι προϋποθέσεις είναι περιοριστικές και ανάμεσα στα δικαιολογητικά που απαιτούνται είναι η απόκτηση ΑΦΜ, γεγονός το οποίο επιβάλλει στον νεαρό να έχει ενταχθεί στο εργατικό δυναμικό της χώρας, κα-

θώς και η κατάθεση πιστοποιητικού γέννησης ή βεβαίωσης. Η προσκόμιση όλων των δικαιολογητικών δεν αποτελεί εύκολο για την πολιτογράφηση, καθώς η απόφαση εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του υπουργού Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και τυχόν απόρριψή της δεν αιτιολογείται.

Η διοικητική πρακτική να μη δίνονται πιστοποιητικά γέννησης, αλλά πιστοποιητικά του μαιευτηρίου, προκαλεί σε τρεις περιπτώσεις δυσεπίλυτα προβλήματα στα παιδιά των μεταναστών και, κατά συνέπεια, και στους γονείς τους. Πρώτον, εάν ο αλλοδαπός δεν έχει πιστοποιητικό γέννησης, για να απηθεί την ελληνική ιθαγένεια, δεν έχει άλλο διεξόδο παρά να βαπτισθεί. Θα πρέπει, συνεπώς, να ανατρέψουμε τις θρησκευτικές παραδόσεις των αλλοδαπών και να τους επιβάλουμε τη βάπτισμα ως μοναδική επιλογή! Δεύτερον, οι αλλοδαποί μαθητές που επιθυμούν να εγγραφούν στην Α' τάξη του δημοτικού, ανάμεσα στα άλλα δικαιολογητικά, υποχρεούνται να προσκομίσουν πιστοποιητικό γέννησης επίσημο μεταφρασμένο (Π.Δ. 201/1998). Τρίτον, σε πολλά δίκαια, που ακολουθούν το δικαίωμα του τόπου γέννησης για τον καθορισμό της ιθαγένειας, δεν αρκούν στην προσκόμιση της ληξιαρχικής πράξης γέννησης για την αποδείξη του γεγονότος της γέννησης στην Ελλάδα. Ζητούν την παρουσίαση πιστοποιητικού γέννησης ή πιστοποιητικού οικογενειακής κατάστασης ή την καταχώρηση στα δημοτολόγια δήμου ή κοινότητας στην Ελλάδα. Συμβαίνει, λοιπόν, συχνά τα παιδιά αυτά να μην μπορούν να αποδείξουν τη γέννησή τους και τον συγγενικό τους δεσμό με τους γονείς τους, να καθίστανται συνεπώς ανιθαγενείς, καθώς και να αδυνατούν να εκδώσουν διαβατήριο για να ταξιδέψουν. Βρίσκονται εγκλωβισμένα στην Ελλάδα, στερούμενα επιλογής.

Η επίλυση των προβλημάτων που καθιστούν τη δεύτερη γενιά των μεταναστών όμηρο της πολιτικής βούλησης των κυβερνήσεων πρέπει να θεθεί στις προτεραιότητες των αρμόδιων υπουργείων. Η Ελλάδα του γηράσκοντος πληθυσμού και της ασθενικής οικονομικής ανάπτυξης δεν έχει την πολυτέλεια να διώχνει τους νεαρούς απογόνους των μεταναστών. Αντιθέτως, πρέπει να λαμβάνει πολιτικές αποφάσεις και πρωτοβουλίες, οι οποίες θα βοηθούν και θα ενισχύουν την κοινωνική, πολιτική και οικονομική τους ένταξη στον κορμό της χώρας, θα δημιουργούν γέφυρες και όχι στεγανά στην ελληνική κοινωνία. Είναι καιρός να συνειδητοποιήσουμε ότι τα προβλήματα των μεταναστών δεν αφορούν μόνο τους ίδιους, αλλά το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας. Η εξωτερική κλειστή τους δεν μας αφήνει ανέγγιχτους.

Οι εφήμερες μεταναστευτικές πολιτικές είναι καταδικασμένες σε αποτυχία. Το θέμα της δεύτερης γενιάς των μεταναστών δεν αποτελεί ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα, το οποίο απαιτεί σημαντικό κόστος για να επιλυθεί. Πολιτική βούληση απαιτείται, η οποία όμως στο σύνολο της μεταναστευτικής πολιτικής πολλές φορές αποτελεί το ζητούμενο ή εκδηλώνεται με το σταγονόμετρο.

* Ο δρ Μάρκος Παπακωνσταντής είναι δικηγόρος, επιστημονικός συνεργάτης στο ΕΣΤΑΜΕ